

Ob Slovenskem kulturnem prazniku 2020

Predložitev kandidatur za priznanja SSO in SKGZ

Krovni organizaciji SSO in SKGZ sporočata, da je možna predložitev kandidatur za prejem priznanja ob Slovenskem kulturnem prazniku za leto 2020. Priznanja lahko prejmejo ustvarjalci, poustvarjalci in drugi kulturni ali družbeni delavci, ki so z vrhunskimi, umetniškimi dosežki ali s svojim življenjskim delom trajno obogatili kulturno zakladnico oziroma so s svojim delom na drugih področjih prispevali k uveljavitvi slovenske identitete, kulture in jezika. Priznanja lahko prejmejo tudi društva, ustanove ali skupine ustvarjalcev in poustvarjalcev, kadar gre za tako celovito delo, da ni mogoče prepoznati oziroma

ločiti posameznikovega prispevka. Kandidature lahko predlagajo organizacije, društva in posamezniki. Uradni predlog mora vsebovati:
– življenjepis kandidata, podrobne podatke o delu oziroma opusu,

predlaganem za priznanje, z navedbo objave, razstave ali izvedbe;
– tehtno utemeljitev predloga z ustreznimi dokumentacijo (knjiga, katalog, videoposnetek ...). Predlogi morajo prispeti na enega izmed dveh deželnih sedežev krovnih organizacij v Trstu.
Rok za vložitev kandidatur zapade 30.11.2019.
Rok za vložitev kandidatur zapade 30.11.2019. Podelitev priznanj bo potekala na osrednji proslavi ob Slovenskem kulturnem prazniku februarja 2020. Izbrane kandidature morata odobriti in dokončno izbrati SKGZ in SSO. Sklepi komisije, ki jih odobri oboje krovni organizaciji SSO in SKGZ, so dokončni in nanje se ni mogoče pritožiti. Podelitev priznanj bo potekala na osrednji proslavi ob Slovenskem kulturnem prazniku februarja 2020.

V soboto, 9. novembra, celodnevna ekskurzija na ogled taborišč Slovesno odkritje plošče za slovenske in hrvaške internirance v Monigu

Izid monografije zgodovinarke dr. Helene Jaklitsch iz Ljubljane *Slovenski begunci v taboriščih v Italiji 1945-1949*, ki je doživela predstavitev v Trstu in Gorici, ter fotografije razstave o tej temi, ki jih je zadnja leta pripravljala Rafaelova družba, so vzbudili veliko zanimanje, zato sta se Knjižnica Dušana Černetca iz Trsta in Rafaelova družba iz Ljubljane odločili za obisk nekaterih postaj povojnega slovenskega begunskega vala v Italiji. To se bo zgodilo **v soboto, 9. novembra**. Celodnevna avtobusna ekskurzija, za katero so napovedani trije avtobusi ude-

ležencev, bo posvečena taboriščema v Višku in Monigu pri Trevisu, kjer sta bili med vojno fašistični koncentracijski taborišči, v prvem povojnem času pa prvi postaji slovenskega begunskega vala: iz Gorice za nekaj dni v Višku, iz osrednje Slovenije preko Koroške pa za tri mesece v Monigu, kjer so takoj nastale slovenske šole do gimnazije, kulturne in verske dejavnosti. Nato bo še postanek v Zermanu, kjer je bilo junija 1945 posvečenih sedem slovenskih begunskih bogoslovcev, med njimi tudi poznejši znani pesnik in ekumenski delavec prof. Stanko Janežič. Napovedani obisk je nekoliko

pospešil dve leti trajajoči upravni postopek za postavitve spominske in informativne plošče na zunanem obzidju nekdanjega taborišča v Monigu, kjer je še vedno dejavna vojašnica. Pobudo je dal trevižanski zgodovinski zavod ISTRESCO, ki je med drugim v preteklih dneh ponatisnil obsežno monografijo prof. Francesche Meneghetti o koncentracijskem taborišču v predmestju Trevisa. Zamisel so osvojili prejšnja in sedanja občinska uprava ter vojaško poveljstvo in v soboto ob 12.30 bo slovesno odkritje dvojne velike plošče z napisi v italijanščini, slovenščini, hrvaščini in angleščini.

Odločitev v veliko škodo slovenskim gledalcem v Italiji Napovedana ukinitve satelitskega oddajanja TV Koper Capodistria

Član odbora komisije za programske vsebine, namenjene Slovencem v sosednjih državah, Walter Bandelj, je v pismu, naslovljenem na predsednika komisije RTV Slovenija za programske vsebine, namenjene Slovincem v sosednjih

državah, dr. Janka Malleja, generalnega direktorja RTV Slovenija dr. Igorja Kadunca, ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Petra Jožefa Česnika in predsednika vlade Republike Slovenije dr. Marjana Šarca, opozoril na ukinitve satelitskega odda-

janja televizije Koper-Capodistria, do katere naj bi prišlo v naslednjih dneh. V njem piše tudi, da je sam na zadnji seji omenjene komisije kritično sprejel v vednost to odločitev, ki bo nedvomno v veliko škodo slovenski skupnosti v Italiji. Na italijanskem ozemlju namreč ni še kableske mreže kot v ostalih državah. Zato Bandelj ponovno prosi omenjene oblasti, naj preprečijo to ukinitve. Slovenski gledalci v Italiji bi bili ob uresničitvi napovedi izključeni iz programov koprskih televizije, s katero bi izpadla tudi poročanja o splošnem delovanju slovenske manjšine v Italiji.

V Škrbini za primorske padake

Tudi letos bo **11. novembra** v Škrbini pri Komnu žalna slovesnost v spomin na pobile in padle "primorske padalce". Že 22. leto zapored bo **ob 11. uri** srečanje pred ploščo na Fakinovi domačiji z nagovori in kulturnim programom. Letošnji slavnostni govornik bo mlajši primorski zgodovinar, strokovnjak za vojaško zgodovino dr. Blaž Torkar. Potrjena je tudi prisotnost britanske veleposlanice v Ljubljani Sophie Honey. Pred tem bo ob 10. uri v cerkvi sv. Antona maša zadušnica.

Skrb vzbujajoči podatki

Demografsko izumiranje evropskih narodov

Demografsko izumiranje evropskih narodov

Oktobra 2015 je bila na Inštitutu Jožef Stefan konferenca o temi *Soočanje z demografskimi izzivi*. Na podlagi njenih ugotovitev je dr. Matjaž Gams navedel (Delo, 13. 11. 2015), da je v razvitih državah za ohranjanje stabilnega stanja prebivalstva potrebna rodnost 2,1 otroka na žensko. Z večanjem standarda pa večinoma rodost pada pod to mejo, tudi v tretjem svetu. Po podatkih medijev (Demokracija, 18. 4. 2019) znaša stopnja rodosti v Franciji 1,8, Angliji 1,6, Grčiji 1,3, Nemčiji 1,3, Italiji 1,2, Španiji 1,1, Sloveniji pa 1,5. Po podatkih na spletu pa v Ruski federaciji 1,75, v ZDA 1,80 in v Izraelu 3,11. Medtem pa se je po podatkih medijev v muslimanskem svetu, ki obdaja Evropo, število prebivalcev v zadnjih nekaj desetletjih podvojilo. Pri dosedanjih težnjah rodosti, po podatkih študije ameriškega centra Pew, pa se bo do leta 2050 povečalo še za novih 73 odstotkov, svetovno število prebivalcev pa le za 35 odstotkov. Islam je namreč najhitrejša rastoča religija. Tudi v tretjem svetu pa se je, vključno z muslimanskimi državami, začela tranzicija iz visoke v nizko rodost. Po raziskavi neke študije naj bi namreč rodost muslimanskih žena v 49 muslimanskih državah v obdobju 1990-2015 padla s 4,3 kar na 2,9 otroka. Vendar muslimanka po podatkih navedene študije še vedno rodi največ otrok. Zaradi navedenega se je npr. delež Evropejcev v skupnem svetovnem prebivalstvu v obdobju 1950-2010 znižal z 22 na 11 odstotkov, delež Afričanov pa npr. povečal z 9 na 15 odstotkov. Afriške žene namreč rodijo v povprečju 4,5 otroka na ženo, evropske pa le 1,6. Ameriški iz-

vedenec za Afriko Stephen Smith v svoji knjigi *The rush to Europe (Naval na Evropo)* opozarja, da bo pri dosedanjih težnjah rodosti in migracij leta 2050 v Evropi 150 do 200 milijonov Afričanov, večinoma v petih velikih evropskih državah (Veliki Britaniji, Franciji, Nemčiji, Italiji in Španiji). V obdobju 2050-2100 pa naj bi se v Evropi rojevalo več muslimanskih otrok kot staroselskih in leta 2100 naj bi bile Nizozemska in Anglija že državi z večinskim muslimanskim prebivalstvom. Pri sedanjih nizki rodosti (1,5) ter sedanjih migracijah Slovencev v tujino in imigracijah tujcev v Slovenijo pa naj bi bilo Slovencev leta 2100 le še kakih 500.000. Tempirana bomba demografskega izumiranja Evropejcev in Slovencev tako že tiktaka. Dr. Gams je še povedal, da stroka opozarja politiko na te skrbi zbujaajoče demografske projekcije, a naj bi bili odzivi zelo medli in naj bi pri tem dopovedovanju naleteli celo na ideološke odpore, pa čeprav bi dostojna pomoč mladim parom in velikim družinam ne terjala kakih pretiranih finančnih bremen. Še več, pol stoletja levičarskega proletarskega enoumja in z njim povezanega demoniziranja narodne pripadnosti je ljudem tako opralo

možgane, da si besede narod dolgo skoraj niso upali več izgovoriti. Vendar je mogoče opaziti, da so se Evropske države začele zavdati grožnje izumrtja lastnih narodov. Med prvimi sta madžarski predsednik Orbán in ruski predsednik Putin napovedala tako demografsko politiko, ki naj bi zaustavila in obrnila navzgor te negativne težnje. To pa ni tako enostavno, ker terja dolgo časa. Po nekaterih podatkih naj bi bilo npr. potrebnih 80 do 100 let za povečanje stopnje rodosti od 1,3 na 2,1. Nemška vlada naj bi celo javno opozorila, da se padec nemške populacije ne da več zaustaviti. Veliko pozornost je v javnosti zbudil tudi sklep nove predsednice Evropske komisije Ursule fon der Leyen, da na novo ustanovi resor "za zaščito evropskega načina življenja", ki bi naj pokrival tudi demografsko politiko, kar je že razburilo fanatične evropske in slovenske levičarje. Analitiki opozarjajo tudi na žalostno ugotovitev, da je med vzroki izumiranja evropskih narodov celo ženska emancipacija, ki je sicer prinesla ženski svobodo in enakopraven položaj v družbi, kar pa je negativno vplivalo na stopnjo rodosti.

/str. 13
Milan Gregorič

S 1. strani

Spremembe ...

Razplet razprave se ni končal dobro niti za furlansko jezikovno skupnost, saj se je temeljito spremenilo financiranje furlanskih organizacij. Doslej je imelo zagotovljeno finančno podporo osem furlanskih organizacij, zdaj pa bo obstajal deželni register za furlansko narodno skupnost, v

katerem bodo finančna sredstva razdeljena med vse, ki bodo za to imeli zadostne pogoje. Z razliko od sprememb za Slovence in Nemce so bile vse vnesene spremembe za Furlane nedogovorjene z zainteresiranimi dejavniki. Zaradi tega so predstavniki opozicije glasovali proti zakonu.

Povejmo na glas

Berlinski zid in novi problemi

T dni mineva 30 let od padca berlinskega zidu, verjetno največjega dogodka po koncu druge svetovne vojne. Padec zidu, ki je delil Berlin, Nemčijo in Evropo na dva dela in je bil izjemno ostra meja med dvema takratnima blokoma, padec, ki je bil napoved in znamenje velikanskih sprememb. Tako rekoč čez noč je nastal nov politični zemljevid stare celine, razpadla je Sovjetska zveza, tragično krvavo je razpadla Jugoslavija, istočasno se je sesul enopartijski sistem, ki ga je nadomestila demokratična ureditev s priznanjem različnih političnih pogledov. Sloveneci smo dočakali rojstvo države, Nemčija ni bila več razdeljena, Evropa je začutila možnost povezave z vzhodnim delom, ne nazadnje se je naša tukajšnja narodna skupnost poslovila od obremenjujoče notranje delitve in stopila v novo obdobje. In bil je čas ob padcu berlinskega zidu čas velike vznesenosti in navdušenja, a tudi pretresa ob tako prelomni spremembi, enkratni čas, ki pa se je po kakšnem desetletju pričel izčrpavati, kot se pač izčrpa vsaka vznesenost, ko jo zatemnijo nove preizkušnje. Berlinski zid je zato še posebej za mlade generacije zgodovina, nosi pa v sebi mnogokrat pozabljeno vrednoto, za katero bi bilo prav, da bi bila kažipot ne samo današnjemu, ampak tudi prihodnjemu času. Vojno zagotovo večjih razsežnosti je namreč preprečil Mihail Gorbačov, tedaj prva oseba sovjetske oblasti z absolutnimi pristojnostmi, ko se je odločil, da ne bo reševal rastoče krize svojega družbenega

sistema s spopadom z zahodno demokracijo. Preprosto se ni odločil za vojno, in to je njegova veličastna zasluga, kot bi hotel reči, da ni prav, da ni bilo prav in ne bo nikoli prav posluševati se vojne za dosego katerega koli cilja. In tako je bila spodkopana ideologija in s tem je narodnost kot vrednota spet pridobila svoj pomen, prav tako vera in prav tako možnost obstoja vsakršnih različnosti, tudi političnih. Toda padec berlinskega zidu ni mogel rešiti problemov obdobja, ki je sledilo in sredi katerega se nahajamo danes. Splošna umirjenost ni trajala dolgo in na dan je stopil tisti del človekove narave, ki je škodljiv in hoče za vsako ceno uveljaviti svojo vodilno vlogo in se dvigniti nad vse druge. Po padcu Sovjetske zveze je nastal prazen prostor in tukaj je začutil priljubljen zahodni sistem, da prevlada, kolikor je le mogoče, najprej s širjenjem demokracije kot takšne, kar je v osnovi plodno, potem pa z močjo velikih kapitalov in njihove miselnosti. In veliki kapitali so obsedeno tekmovalni, ustvarjajo vse večje napetosti, rušijo vse pred seboj, predvsem vrednote, in nimajo nobenega namena, da bi reševali osrednje probleme človeka današnjega časa: problem okolja oziroma podnebja, problem revščine ob vse večjem bogastvu redkih in problem migracij, ki zahtevajo etične odgovore. In tako brez prave rešitve drvim naprej in ne vidimo druge možnosti, zgodba o berlinskem zidu pa se nam že zdi srečna pravljica.

Janez Povše